

ONA TILI DARSLARIDA TASVIRIY MATN HAQIDA TUSHUNCHA

Abdujalilova Nilufar

QDPI talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada ona tilida matn yaratish orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiylik, mustaqil fikrlash, fikr mahsuli og'zaki va yozma shakllarda to'g'ri, ravon ifodalash ko'nikmalarini shakllantirish lozimligi haqida. Boshlang'ich sinf ona tili mashg'ulotlarida asosiy e'tibor o'quvchilarga tilning grammatik qurilishini emas, balki ularning so'z boyligini oshirish, so'zdan to'g'ri va o'rinli foydalanish, fikrini sharoitiga mos ravishda ifodalay olish ko'nikmalarini kengaytirishga qaratishimiz zarurligi haqida ma'lumotlar berilgan. Ona tili va o'qish savodxonligi darslarida tasviriy matn ustida ishlash haqida keltirib o'tdik.

Kalit so'zlar: Tasviriy matn, ta'riflovchi matn, tasviriy matn siflari

Аннотация

В данной статье речь идет о необходимости формирования у учащихся начальных классов навыков творчества, самостоятельного мышления, правильного и беглого выражения продукта мысли в устной и письменной форме путем создания текста на родном языке. Основное внимание на уроках родного языка в начальной школе уделяется не грамматическому построению языка, а увеличению словарного запаса, правильному и уместному использованию слов, умению выражать свои мысли в соответствии с ситуацией. на расширение своих навыков. Говорили о работе над визуальным текстом на родном языке и о занятиях по обучению грамоте чтения.

Ключевые слова: описательный текст, описательный текст, описательные текстовые прилагательные.

Annotation

This article is about the need to form the skills of creativity, independent thinking, correct and fluent expression of the product of thought in oral and written forms in elementary school students by creating a text in their native language. The main focus of elementary school mother tongue classes is not on the grammatical structure of the language, but on increasing their vocabulary, using words correctly and appropriately, and being able to express their thoughts in accordance with the situation. information about the need to focus on expanding their skills. We talked about working on visual text in mother tongue and reading literacy classes.

Keywords: Descriptive text, descriptive text, descriptive text adjectives

Boshlang'ich sinflarda ona tili ta'limini o'rganishdan asosiy maqsad grammatik va kommunikativ savodxonlikni rivojlantirish, mustaqil, erkin va ijodiy fikrlay oladigan, qiroat

va chiroyli so'zlash san'atidan xabardor bo'lgan, yozma va og'zaki nutq hamda matn yaratish ko'nikmalarini mukammal egallagan, ma'naviyati yuksak barkamol shaxsni tarbiyalab yetishtirishdan iborat.

Umumiy o'rta ta'lim maktablarining boshlang'ich sinflarida ona tili ta'limining asosiy maqsadi o'quvchilarning kommunikativ savodxonlik darajasini oshirish, ularni mustaqil va ijobiy fikrlashga yo'naltirish, fikr mahsulini to'g'ri, ravon, o'rinli ifodalashga o'rgatish ekan, uni amalga oshirishning ishonchli omillaridan biri – matn yaratishning samarali texnologiyasini ishlab chiqish, uni o'quv amaliyotiga izchil joriy etish, o'quvchini muammoli o'quv topshiriqlari orqali izlanish va kashf qilishga yo'naltirish, o'quvchi lug'at boyligini kengaytirish jarayonida nutqiy faoliyatini shakllantirish, (so'zning lug'aviy ma'nolarini sharhlash) fikr ifodalash (og'zaki nutq va matn yaratish)da so'zni tanib va tanlab ishlatishni talab qiluvchi o'quv topshiriqlari, nutqiy madaniyatni yuksaltiruvchi ko'nikma va malakalar tizimi bilan qurollantirishdir.

Boshlang'ich sinfda matn yaratishning asosiy maqsadi – matn ustida ishlash bilan esa matnning tili, mantiqiy va uslubiy shakllanganlik darajasi o'rganiladi, o'quvchining kommunikativ savodxonlik darajasi esa, matn yaratish mahoratini aniqlash jarayonida o'z yechimini topadi. Boshlang'ich sinlarda ona tilining yangi – yangi ifoda imkoniyatlarini izlab topish va uni dars jarayoniga tadbiiq etish o'quvchilarning ijodiy tafakkur, hodisalarni kuzatish, anglash, qiyoslash, analiz va sintez, tanlash, guruhlash, yaratish kabi bilish qobiliyatlarini takomillashtirib, ularda milliy mafkura, mustahkam e'tiqod, milliy dunyoqarashini tarkib toptirishga xizmat qiladi. Turli til xodisalari (so'z va iboralarni) ma'nosini to'liq anglash va uni xususiy nutqda qo'llashga intilish – ulardan nutqiy vaziyatga mosini tanlash o'z fikrini ixcham, aniq va ravon ifodalash malakalarining shakllanishi va rivojlanishiga zamin yaratadi.

Tasviriy matnlar, har qanday matn singari, g'oyani izchil va yaxlit holda, ya'ni mantiqiy aloqada va tarkibidagi uyg'un aloqada ifodalashi kerak.

Ta'riflovchi matnning tuzilishi qisqa bo'lishi mumkin, ammo u quyidagi qismlarni o'z ichiga olishi kerak: taqdim etiladigan mavzu, tasvirlanadigan o'rganish ob'ekti tavsifi (tashqi ko'rinishi va xususiyatlari) va uning tashqi dunyo bilan aloqasi (ramka). Ushbu turdagi matnlarda taqdim etiladigan mavzular, voqelikni ob'ektiv yoki sub'ektiv tavsiflashi mumkin bo'lgan tavsiflovchi matn turiga qarab eng xilma-xil bo'lishi mumkin. O'tilgan mavzu matnning boshida yoki oxirida joylashtirilishi mumkin. Tanlangan ob'ektning xarakteristikasi o'rganish ob'ekti tarkibiga kiradigan fazilatlarni, xususiyatlarni yoki qismlarni bir butun sifatida yetkazishi kerak.

Ta'riflovchi matn ob'ektni tashqi dunyo bilan bog'liq holda yaratadigan assotsiatsiyalar lisoniy manbalar va sifatlar, sanash, taqqoslash, metafora va giperbola kabi adabiy shaxslar orqali ifodalanadi. Ta'riflovchi matnlar barcha matnlardagi kabi birdamlik va birdamlikni taqdim etish bilan tavsiflanadi. Ta'riflovchi matn xabarni qabul qiluvchida ob'ektning aqliy portretini

yaratishga intiladi. Shu ma'noda, jo'natuvchi yoki ma'ruzachi o'z maqsadiga erishish uchun lingvistik va adabiy manbalardan foydalanadi.

Ta'riflovchi matnning tabiati yoki sinfiga qarab (ob'ektiv yoki sub'ektiv) til denotativ yoki konnotativ bo'lishi mumkin. Denotativ til - bu ma'lumotlar va ma'lumotlarni aniq va ob'ektiv ifoda etish uchun ishlatiladigan til. Konnotativ til esa ramziy yoki majoziy ma'noda fikrlarni etkazadi, masalan: «Sovuq shu qadar sovuq ediki, u suyakka qadar sovgan».

Ob'ektiv tavsiflovchi matnlar rasmiy, texnik yoki robot portretli matnlar bo'lib, sub'ektiv tavsiflovchi matnlar badiiy matnlarni va shaxsiy nuqtai nazardan tasvirlaydigan barcha narsalarni qamrab oladi.

Ta'riflovchi matnlarning turlari ikkita katta guruhga bo'linadi: ob'ektiv tavsiflovchi va sub'ektiv tavsiflovchi. Ob'ektiv tavsiflovchi matnlarning namunalari ilmiy, texnik, ijtimoiy va qo'llanma matnlardir. Sub'ektiv tavsiflovchi matnlarga misol sifatida fikr matnlari, reklama matnlari, she'rlar, romanlar, qo'shiqlar va xronikalar kiradi. Odamlar muloqot qilganda, ular so'zlarni muayyan hodisalarni tavsiflash uchun vosita sifatida ishlatishga moyildirlar. Shunday qilib, shaxs doimo o'z fikrlarini uyg'otadi, ular odamlar, hayvonlar, narsalar, g'oyalar yoki istaklarni tasvirlash orqali namoyon bo'ladi.

Barcha yozma materiallarda yozuvchi, hikoya qiluvchi yoki eshittiruvchining niyatida qadriyat bormi yoki yo'qligini taxmin qilish juda muhimdir. Bu maqsad sub'ektiv ifodaga qo'yishga qaror qilgan aralashuv darajasi va turiga bog'liq. Shunday qilib, bu asos ostida, matn ob'ektiv yoki sub'ektiv bo'lishi mumkin.

XULOSA

Matn so'z birikmasi va gapdan farqlanadi, chunki matnning ham o'z kategoriyasi va qonuniyatlari mavjud. Matn so'zining lug'aviy ma'nosida birikish, bog'lanish tushunchalarining borligi, shuning uchun matn tarkibi o'zaro qaysidir bog'lovchilar yordamida birikishni o'rganish "Matn tilshunosligi" sohasining asosiy muammolaridan biridir.

Shu bois, boshlang'ich ta'lim davri o'quv-tarbiya jarayonidagi eng mas'uliyatli davrdir. Bu paytda o'quvchining savodi chiqishi bilan birga, uning dunyoqarashi shakllanadi, tafakkur qilish malakasi rivojlanadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarning intellektual salohiyati, mustaqil va ijodiy fikrlash qobiliyatlari, tafakkurini rivojlantirish, egallagan bilimlarini amaliyotda qo'llay olishlari, amaliy ko'nikma va malakalarini hosil etishga matn yaratishning o'rni beqiyosdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ta'lim taraqqiyoti. Boshlang'ich ta'lim, «Sharq» 1999-yil, 7-maxsus son.
2. Yangi tahrirdagi DTS - 2005-yil. Boshlang'ich ta'lim jo'rnali, 5-son.

3. I.Azimova, K. Mavlonova , S. Quronov, Sh. Tursun. Ona tili va o'qish savodxonligi . 2-sinf -Toshkent.2021
4. Soliyevich, I. Z. (2023). The Problem Of Morphological Construction Of The Verb In Improving The System Of Digital Automatic Translation Of Words On The Uzbek Language. Journal of Positive School Psychology, 1051-1058.
5. Soliyevich, I. Z. (2023). BADIY MATNDA FONETIK VOSITALARNING QO'LLANILISHI. Conferencea, 32-38.
6. Soliyevich, I. Z. (2022). From The History Of The Designation Of The Verb Tenses. Journal of Positive School Psychology, 6(11), 313-316.
7. Dilnoza, Djamoliddinova. "Comments on Studying Linguopoetic Properties of Terms in a Textual Aspect." ANGLISTICUM. Journal of the Association-Institute for English Language and American Studies 7.5 (2018): 37-44.
8. Jamoliddinova, D. M. "Semantic-grammatical and lingvopoetic features of parentheses units in artistic speech." Tashkent: Fan (2011): 93.
9. Jamoliddinova, Dilnoza Mirxojiddinovna. "TERMINOLOGY AND PROFESSIONAL VOCABULARY." Scientific Bulletin of Namangan State University 2.10 (2020): 294-298.
- 10.10.Makhramovna, B. D. (2023). Methodical Views of Nizamiddin Mahmudov. World of Science: Journal on Modern Research Methodologies, 2(3), 149-154.
- 11.Makhramovna, B. D. (2023). SYMBOL OF LANGUAGE AND NATION. Conferencea, 135-140.
- 12.Makhramovna, B. D. (2022). NIZOMIDDIN MAHMUDOV'S VIEWS ON MODERN LINGUISTICS. Gospodarka i Innowacje., 24, 312-315.
- 13.Boshmanova, D. (2023). Nizomiddin Mahmudovning lingvistik qarashlari. Qo'qon DPI. Ilmiy habarlar.
- 14.Boshmanova D. (2023). HOZIRGI O'ZBEK TILSHUNOSLIGI TARAQQIYOTIDA PROFESSOR NIZOMIDDIN MAHMUDOVNING XIZMATLARI. Jurnal.namdu.uz 3 (3), 676-681
- 15.Boshmanova D. (2023). Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'zbek tilining imlo qoidalarini o'rgatishning zamonaviy usullari. 14th- International Conference on Research in Humanities, Applied Sciences and Education Hosted from Berlin, Germany. May 27th 2023. 158-154.
- 16.Nizami, S. O., & Egamova, R. S. Improving the Efficiency of Extracurricular Work in Technology Lessons in Elementary Grades. International Journal of Innovative Research in Science, Engineering and Technology.
- 17.Nizamova, S. H. The Role of Pedagogical Games in the Personal Development of Primary School Students. International Journal of Innovative Research in Science, Engineering and Technology.

18. NIZAMOVA, SHAHNOZA, and MUNIRA AKBAROVA. "LEXICAL-SEMANTIC ANALYSIS OF SOME NICKNAMES." THEORETICAL & APPLIED SCIENCE Учредители: Теоретическая и прикладная наука 10: 563-565
19. Yigitaliyeva, S. (2023). KONSEPT VA UNING LINGVISTIKADAGI TALQINI. Scienceweb academic papers collection.
20. Yigitaliyeva, S. (2021). Konsept va umummilliy konseptlar hamda ularning tadqiqi. Scienceweb academic papers collection.
21. Yigitaliyeva, S. (2022). Hayrat-ul abror dostonida so'z ta'rifi. Scienceweb academic papers collection.
22. Yigitaliyeva, S. (2022). GLORIFICATION OF "GOODNESS" IN THE WORKS OF ALISHER NAVOI. Scienceweb academic papers collection.
23. Yigitaliyeva, S. (2023). Yaxshilik konseptining bilvosita ifodalanishi. Mug'allim.
24. Yigitaliyeva, S. (2022). O'zbek tilida yaxshilik konsepti va uning xalq maqollarida ifodalanish xususiyatlari 01-704. Qo'qon DPI. Ilmiy habarlar.
25. Yigitaliyeva Shohsanam Isog'aliyevna. Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili darslarini o'rgatishning lingvistik konseptual asoslari. Integratsiyalashgan ta'lim va tadqiqotlar jurnali. 132-135b
26. Yigitaliyeva Shohsanam Isog'ali qizi. HISTORY OF THE FORMATION OF COGNITIVE LINGUISTICS 302-306 Journal INX.A Multidisciplinary Peer Reviewed Journal
27. Muqaddas Muhammadrahimovna Saidakbarova, & Ramziya Abdurahimovna Jo'Rayeva (2023). SHOH BAHROM: TARIXIY SHAXS VA BADIY OBRAZ. Academic research in educational sciences, 4 (Conference Proceedings 1), 168-173.
28. Kobilova, Z. B., & Zokhidova, D. L. (2022). KOKAND LITERARY ENVIRONMENT. Ann. For. Res, 65(1), 878-888.
29. Nadim, M. H. (2021). ETHNOCULTURAL SITUATION OF UZBEK PEOPLE IN NORTHERN AFGHANISTAN. Theoretical & Applied Science, (6), 490-492.
30. Шомуротова, Ш. Х. РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ИЗУЧЕНИЯ КОМПЛЕКСНЫХ СОЕДИНЕНИЙ. ВВС 94 Z 40, 183.
31. Shomurotova, S. X., Movlonova, S. A., & Abdulloyeva, M. R. (2022, June). Oliy ta'lim muassasalarining fizik-kolloid kimyo kursida "Kolloid sistemalarning olish usullari. Maydalash va kondensatlash" mavzularini o'qitish metodikasi. In Conference Zone (pp. 81-82).
32. Iskandarov, A. Y., Shomurotova, S. X., & Kamolova, N. (2020). Forming a methodology for developing students' creativity using creative methods in teaching chemistry to future chemistry teachers. International journal of discourse on innovation, integration and education, 1(2), 1-5.

33. Abdukodirovna, M. S. (2022). Methods and their importance in the field of chemistry training. *Asian Journal of Multidimensional Research*, 11(11), 382-385.
34. Movlonova, S. (2021). Oliy ta'lim muassasalarida azotli organik birikmalar mavzularini differensial yondashuv asosida o'qitish. *Jamiyat va innovatsiyalar*.
35. Agzamovna, K. F. (2021). Artistic speech is a factor of creating the hero's spirit (on the stories of Isajan Sultan). *ASIAN JOURNAL OF MULTIDIMENSIONAL RESEARCH*, 10(5), 37-39.
36. Tajikhon, T., & Hilola, A. (2022). THE FOREWORD OF" MAJMUAI SHOYRON". *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH* ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429, 11(11), 432-435.
37. Abdulhamidovna, T. T. (2022). Navoi's Fatherly Love and Loyalty. *Miasto Przyszłości*, 158-160.
38. Toshboltaeva, T. (2022). PERSIAN INTERPRETATION OF FINE ART. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(12), 678-682.
39. Oripova, K. (2022). The prevalent problems are encountered by most students in learning English speaking. *Scienceweb academic papers collection*.